

Statens industriverk:

Industrins strategier vid 1982 års devalveringar — en första delrapport

Industriverket har av regeringen fått i uppdrag att utreda effekterna av devalveringen i oktober 1982. I den första fasen gäller uppdraget "att få fram underlag för att bedöma industriföretagens prispolitik efter devalveringen". På några års sikt planeras en mer fullständig undersökning av devalveringens effekter.

Den första delen av arbetet har nu presenterats i en delrapport *Industrins strategi vid 1982 års devalveringar*. (SIND 1983.3). Den behandlar framförallt devalveringens effekter på industriföretagens prissättning på exportmarknaderna. Man ställer sig frågan, om företagen väljer att sänka priserna i utländsk valuta, i förhoppning att vinna marknadsandelar, eller om de behåller dessa priser i syfte att stärka vinstmarginalerna.

I rapporten behandlas också närliggande frågor om hur devalveringen förväntas påverka företagens marknadsföring på exportmarknaderna, deras produktutveckling och investeringsvilja samt deras syn på devalveringsstrategins möjligheter att lyckas över huvudtaget.

Undersökningen har utförts med hjälp av intervjuer omfattande ett hundratal företag, varav tjugo större företag har skärskådats mer noggrant. Dessa intervjuundersökningar presenteras i rapportens kapitel tre och fyra. I det andra kapitlet förekommer dessutom en översiktlig undersökning av prisutvecklingen på import och export efter devalveringarna 1977 och 1981. Denna del av undersökningen har utförts med hjälp av enkel diagramteknik. Jämförelser görs mellan "teoretiskt möjliga" prisförändringar (dvs priserna i utländsk valuta har sänkts så att de hållits oförändrade i svensk valuta) på export och import efter dessa båda devalveringar, och de prispförändringar som faktiskt inträffade. Av detta dras slutsatser om hur stor andel av devalveringsutrymmet som användes till prispförändringar.

Rapportens författare framhåller att undersökningens resultat måste tolkas med stor försiktighet på grund av osäkerheten i de metoder som använts: dels saknas i de kvantitativa beräkningarna en modell över den prisutveckling som skulle ha skett i devalveringens

frånvaro, dels är intervju svåra att tolka. Några slutsatser betonas emellertid.

För det första tycks företagens benägenhet att sänka priserna på exportmarknaderna ha avtagit efter devalveringarna 1977, 1981 och 1982. Som förklaring anges, att fastän företagen sänkte exportpriserna vid de första devalveringarna, uteblev i stor utsträckning de förväntade ökningarna av andelarna på exportmarknaderna. Företagen tycks dessutom med tiden ha lärt sig att devalveringarnas positiva effekter på deras konkurrenssituation är av övergående natur. Oron för att inflationen snabbt raserar dessa är utbredd.

För det andra finner man, vad gäller reaktionerna på den senaste devalveringen, att företag inom basbranscherna (gruvor, sågverk, massa-, papper-, järn- och stålindustri) har för avsikt att stärka sina vinstmarginaler, och hålla sina exportpriser i utländsk valuta oförändrade. Företag i verkstadsindustrin uppvisar däremot ett mer splittrat beteende. Skillnaderna kan förklaras, menar författarna, med olikheter i karaktären i de olika företagens produkter och marknader.

Slutligen framhålls att den viktigaste slutsatsen som kan dras av intervjuundersökningen är att företagen inte förväntar sig att regeringens devalveringsstrategi kommer att lyckas. Man slår därför fast "att det är av yttersta vikt att regeringen förmår övertyga alla aktörer om det betydelsefulla i att de officiellt ställer sig bakom devalveringen" (sid 7).

Huvudintrycket av rapporten är att den innehåller en del intressant information om hur enskilda företag påverkas av, och reagerar på, devalveringen, men att undersökningens resultat inte kan generaliseras till att gälla normala beteenden för hela exportindustrin eller dess delbranscher. Det skall emellertid understrykas, att de tendenser rapporten pekar mot såväl vad gäller företagens avtagande vilja att sänka exportpriserna sett successivt över de senaste årens devalveringar som vad gäller skillnader i prissättningsbeteende mel-

lan bas- och verkstadsindustrin, stämmer rätt väl överens med slutsatser i liknande utländska undersökningar. Se exempelvis Holmes [1978] vad gäller de engelska erfarenheterna.

Avslutningsvis ett par kritiska kommentarer. Som påpekats saknas en modell över prisutvecklingen i olika branscher. Därför ger knappast diagrammen i kapital två, som beräknar "teoretiskt möjliga" priser baserade på de faktiska priserna före respektive efter devalveringarna, någon säker kunskap om effekterna av devalveringarna 1977 och 1981. Faktorer som förändringar i efterfrågan, produktionskostnader och i priser på världsmarknaden under de aktuella perioderna, påverkade sannolikt den faktiska prisutvecklingen på ett sådant sätt, att de renodlade devalveringseffekterna på priserna blir undanskymda.

I rapporten anges skillnader i karaktären av varor och marknader som förklaring till olika prissättningsbeteenden på exportmarknaderna. På denna punkt hade undersökningen kunnat fördjupas, och därmed gjorts intressantare. Frågor om hur företagen uppfattar de egna marknaderna med avseende på antalet konkurrenter, graden av varudifferentiering, osäkerhet om konkurrenternas reaktioner på egna prisförändringar och om den egna relativa marknadsstyrkan hade kunnat ställas och analyserats på ett mer systematiskt sätt än vad som gjorts i rapporten. Jämförelser mellan svaren på sådana frågor, och i vilken utsträckning företagen har för avsikt att förändra exportpriserna, hade kunnat ge mer kunskap om sambandet mellan karaktären av varor och marknader och företagens prisbeteende på exportmarknaderna.

En sådan metod används av Holmes [1978] i en undersökning om de engelska exportföretagens prissättningsbeteenden vid förändringarna av pundets växelkurs 1967 och 1972-73. Holmes slutsats är att de flesta företag arbetar under sådana marknadsförhållanden att efterfrågans priselasticitet kan förväntas vara låg. Tendensen att inte förändra exportpriserna i utländsk valuta

vid en devalvering blir därför hög. SIND-rapportens inte alltför välgrundade resultat på svenska förhållanden pekar i samma riktning.

Fil mag *Yngve Lindh*
Uppsala universitet

Referenser

Holmes, P., [1978], *Industrial Pricing Behaviour and Devaluation* The MacMillan Press, London and Basington.